

Відгук
офіційного опонента, кандидата мистецтвознавства, доцента,
доцента кафедри теорії і методики музичної освіти
Мукачівського державного університету
Микуланинець Лесі Михайлівни на дисертаційне дослідження
Даценко Вікторії Петрівни на тему:
«Особистісні детермінанти творчої індивідуальності
Віктора Косенка»,
представлене на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури

Сучасне українське музикознавство інтенсивно розвивається, освоює нові методи вивчення культурних артефактів. Все більшої актуальності набуває біографічний підхід, у якому життєпис представників еліти тлумачиться каталізатором наукових і творчих трансформацій. В зазначеному вимірі особистість композитора отримує глибшу експлікацію. Утверджується постулат, що постать майстра тісно пов'язана з власними розвідками, органічно вплетена в громадський контекст. Такий погляд розширює межі традиційного мистецтвознавства, залучаючи в його поле філософію, соціологію, психологію, літературознавство, журналістику тощо.

Життєписні роботи зайняли унікальне місце в гуманітаристиці, свідченням цього є значна кількість статей, присвячених знаковим постатям. Дослідниками вивчається феномен біографії (О. Довгополова, В. Климчук, І. Колесник, Я. Мойсієнко та ін.), літопис як соціокультурне явище (В. Боднарчук, І. Голубович, С. Іконникова та ін.), хроніки індивідуума у контексті інтерпретації матеріальних і духовних надбань (О. Кривцун, Л. Микуланинець, О. Попович та ін.), способи використання біографічного методу (Н. Дічек, В. Ковальчук, І. Колесник, Н. Шарошкіна та ін.) та ін. Ростає число фундаментальних праць, що з'ясовують риси таланту провідних національних діячів (У. Граб, О. Гедзь, М. Жишкович, Б. Косопуд, Н. Іванова, А. Палійчук та ін.).

Особливий науковий інтерес викликає Віктор Косенко – один із найяскравіших українських композиторів першої половини ХХ століття, чия креативна спадщина неодноразово ставала предметом студій мистецтвознавців (В. Довженко, О. Олійник, Р. Стецюк, Б. Фільц та ін.). Однак, в радянські часи вона розглядалася, переважно, в координатах соцреалізму. Сучасні дослідники, які звертаються до осягнення здобутків митця житомирського періоду вбачають у них риси модернізму. Необхідність переосмислення його напрацювань, відповідно до нинішніх тенденцій гуманітаристики, спричинили актуальність праці В. Даценко «Особистісні детермінанти творчої індивідуальності Віктора Косенка».

Прагнення опанувати доробок корифея вимагає реалізації низки завдань, серед пріоритетних виділимо декілька: запровадження міждисциплінарних наукових підходів з метою характеристики національної культури першої половини ХХ століття; визначення понятійно-категоріального апарату задля усвідомлення індивідуальних детермінант митця; вивчення різних сфер діяльності майстра, аналіз його знакових опусів житомирського періоду з ціллю експлікації ідейно-філософського спрямування композитора.

Важливо відмітити, що задля втілення зазначених завдань дисертантка спирається на вагоме джерелознавче підґрунття, використовуючи досягнення національної гуманітаристики. Базуючись на концепціях відомих українських вчених, які здійснили розвідки з проблематики персонології, біографістики та культурно-мистецтвознавчої регіоніки, здобувачка моделює універсальні особистісні детермінанти креативної персони. Їх можна застосувати для осягнення не тільки напрацювань В. Косенка, але і будь-якого іншого митця.

Означений В. Даценко дослідницький апарат роботи (об'єкт – українська музична культура першої третини ХХ століття (с.20); предмет – композиторська, виконавська, педагогічна та просвітницька діяльність Віктора Косенка як форми реалізації особистісних детермінант його творчої індивідуальності (с.20) визначили мету дослідження, що полягає у виявленні

та розкритті сутності особистісних детермінант творчої індивідуальності В. Косенка – представника українського модернізму (с.19). Це дозволило чітко сформулювати наукове завдання (характеристика творчої особистості В. Косенка в координатах української музичної культури першої третини ХХ століття (с. 19), вирішення якого сприяло реалізації авторської ідеї в антропологічному вимірі. Тому результати дисертації є цінними не лише для мистецтвознавства, а й для культурології, філософії, психології, соціології та інших гуманітарних наук.

Новизна охоплює всі структурні компоненти праці. По-перше, вона комплексно висвітлює невивчену квестію через розуміння мистецьких здобутків майстра в житомирський період, вводячи у науковий обіг досі невідому аналітичну інформацію. По-друге, представлена робота поглиблює знання як про спадщину Віктора Степановича, так і про українську культуру першої половини ХХ століття з позиції модерністської естетики.

Результати дисертації можуть бути спрямовані на з'ясування важливих питань композиторської практики, актуальними для досягнення культурологічних, філософських проблем. Історичний і теоретичний матеріал здатний слугувати розвитку глобалізованої системи цивілізаційного мислення, усвідомленню локальних мистецьких особливостей. Матеріали дослідження стануть основою при викладанні курсів «Історія української музики», «Історія фортепіанного мистецтва», «Художнє краєзнавство», «Культурологія» та ін.

Окреслене здобувачкою наукове спрямування – характеристика творчої особистості В. Косенка в координатах української музичної культури, визначили логічну обумовленість трьох розділів, що направлені від загального до конкретного: вивчення гуманітарних концепцій з проблеми роботи, означення сутнісних індивідуальних детермінант митця в композиторській, виконавській, педагогічній, просвітницькій діяльності.

Перший розділ праці «Теоретико-методологічні засади дослідження» присвячений огляду різних студій, в яких висвітлюються важливі питання

персонології, біографістики та культурологічно-мистецтвознавчої регіоніки. Проведений на високому рівні аналіз публікацій, приводить Вікторію Петрівну до висновку – найважливішими детермінантами, що формують митця є: епоха, покоління; життєвий сценарій; співвідношення екстраверсійного та інтроверсійного векторів; стильові орієнтири й жанрові пріоритети, звернення до найвагоміших культурних символів, знаків, кодів, архетипів, екзистенціалів; константа регіонального культурного простору (с. 77). Слід відзначити глибинність проникнення В. Даценко в проблематику означених робіт; ґрунтовне володіння термінологією, багатоманітними підходами гуманітаристики; здатність полемізувати та проявляти власну наукову стратегію; систематизовувати, узагальнювати інформацію. У контексті вищезазначеного розглядаємо представлений розділ як безумовне досягнення даної дисертації.

Музично-просвітницька діяльність В. Косенка в Житомирі досягається в *другому розділі* дослідження. Реалізовується це через: висвітлення особливостей культурно-мистецького середовища міста першої третини ХХ століття; розкриття виконавської, педагогічної практики Віктора Степановича. Поданий матеріал репрезентує різні сфери роботи майстра, виявляє особистісні креативні риси, які підтверджують його модерністську спрямованість, поглиблює значення дисертації.

Третій розділ праці «Детермінанти композиторської індивідуальності Віктора Косенка» – центральний, він сприймається ілюстрацією провідних теоретичних положень. У ньому здобувачка докладно аналізує фортепіанну, камерно-інструментальну та камерно-вокальну музику митця. Цінною видається запропонований Вікторією Петрівною принцип усвідомлення концепції задуму твору через розуміння філософсько-естетичних установок автора, що втілюються в доборі конкретних засобів виразності й складаються як цілісний музичний опус. Основою зазначеної методології В. Даценко є розкриття особистісних детермінант креативної постаті майстра.

У висновках логічно підведені та обґрунтовано сформульовані результати дослідження, підтверджена наукова новизна отриманих здобутків. Аналітичним шляхом дисертантка розв'язує провідне завдання праці – дає вичерпну характеристику творчості В. Косенка житомирського періоду у вимірі національного культуртворення першої половини ХХ століття, виокремлює домінуючі індивідуальні детермінанти митця.

Переходячи до полемічної частини відгуку відмітимо, що вона мотивована інноваційним характером праці, тому заохочує до дискусії, яка покликана розвивати найбільш перспективні та актуальні, на нашу думку, напрями роботи.

1. Теоретичною базою дисертації є фундаментальні українські й російські джерела. Проте, здобутки західноєвропейської гуманітаристики В. Даценко майже не враховано. Доцільно було б також залучити матеріали Державного архіву Житомирської області, документи з приватних фондів провідних діячів міста, які контактували з Віктором Степановичем.

2. Зважаючи на вагомість креативної спадщини В. Косенка в житомирський період, доречним вбачаємо в додатках дати повний список його творів у різних жанрах та вказати місце їх знаходження в бібліотеках України.

3. У третьому розділі дисертації Вікторія Петрівна, характеризуючи композиторський доробок В. Косенка, обґрунтовує вплив на стиль майстра музики Ф. Шопена, К. Дебюссі, М. Равеля, П. Чайковського, О. Скрибіна, С. Рахманінова. Виникає питання, а чи творчість українських корифеїв, зокрема М. Лисенка, відбилася в опусах митця?

4. Які модерністські художньо-стильові риси творчості В. Косенка, на Вашу думку, можуть бути векторними для розвитку сучасного національного музичного мистецтва?

Проте зрозуміло, висловлені критичні зауваження, поставлені запитання не варто розглядати як такі, що впливають на загалом позитивну підсумкову оцінку. Представлена дисертація вносить вклад у розробку

основних засад теорії та історії культури, стає підґрунтям вирішення практичних завдань цивілізаційних процесів.

Автореферат відображає зміст дисертації. Концепція В.П. Даценко знайшла відповідну апробацію у провідних фахових виданнях та професійно спрямованих збірках. Проблематика роботи має перспективи для подальшого розвитку.

Дисертація «Особистісні детермінанти творчої індивідуальності Віктора Косенка» є самостійним, логічним, завершеним, методологічно і теоретично обґрунтованим, виконаним на належному рівні дослідженням актуальної, не вивченої теми, відповідає актуальним вимогам сучасної академічної науки, є внеском в національну гуманітаристику. Робота відповідає вимогам МОН України до праць на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури, а його авторка Даценко Вікторія Петрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
музичної освіти
Мукачівського державного університету

Л. М. Микуланинець

Підпис засвідчую
(вчений секретар МДУ)

О.О. Королович